

Døre — Vinduer og Dørene malede med Oliefarve ligesom og et Paneel, hvormed Dagligstuen er heelt beklædt paa de 3 Sider — taxeres à Fag 40 Rbd. Sedler, er 560 Rbd., der omskrives til	540 Rbd. Sølv.
b. en Længde i Vester, 33 Al. lang, 15 Fag, 8 ¹ / ₂ Al. bred, — Egeunder-, Fyrrevertømmer — til Loe, Lade, Stald, Tørvehuus, Karlekammer og Port, med Loft over 2 Fag — taxeret à Fag 25 Rbd. Sedler, er 375 Rbd. og	360 — —
c. ved samme Længde en Lude til vestre Side — 21 ¹ / ₂ Al. lang, 8 Fag, 2 ¹ / ₂ Al. bred — Egeunder-, Fyrrevertømmer, til Stald, à Fag 5 Rbd. Sedler er 40 Rbd.	40 — —
d. en Længde i Nord, 33 Al. lang, 13 Fag, 8 Al. bred — Egeunder-, Fyrrevertømmer, til Loe, Lade og Port — à Fag 22 Rbd. Sedler, er 286 Rbd.	280 — —
e. en Længde i Øster, 39 Al. lang, 14 Fag, 9 Al. bred — Egeunder-, Fyrrevertømmer — til Loe, Lade, Faarehuus og Huggehuus — à Fag 26 Rbd. Sedler, er 364 Rbd., der omskrives til	350 — —
f. et Brøndværk af Egestolper, Støtte, Ballance og Fyrrebeklædning à 10 Rbd. Sedler, er	10 — —

Tilsammen . . . 1580 Rbd. Sølv.

NYT FRA VORE VIDENSKABELIGE INSTITUTIONER.

Smaa Meddelelser fra Frederiksborg.

Det Nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg har i den senere Tid haft det Held at komme i Besiddelse af flere Genstande, hvis Oprindelse og Skæbne gennem Tiderne det er lykkedes at udrede, saa nøje, at de derved vinder en betydelig historisk og kulturhistorisk Interesse. En kort Redegørelse for nogle af disse Erhvervelser vil derfor sikkert være paa sin Plads i dette Tidsskrift.

A. Kong Frederik den Andens Portræt.

Frederiksborg Slot bærer Navn efter Kong Frederik den Anden, og derude minder meget mere end Navnet om denne

Konge. Man har Indskriftstavlen med det kendte Vers om Kongen »goed och from«, som byttede Hillerødsholm med »Skougkloster«, og i afvigte Foraar har man ved Gravninger nær Slottet afdækket en lignende Mindetavle med Vers om, at »Frederiksborg er nu mit Navn«. Bygninger derude bærer endnu Kongens Valgsprog, og selv Jernafviserne ved Indkørselen er endnu mærkede med hans Navnebogstaver.

Det nationalhistoriske Museum, som er installeret paa Slottet, saa det naturligvis derfor som en af sine fornemste Pligter at faa et godt Billede af denne Konge ophængt, men gennem mange Aar var det forgæves.

Af Frederik den Anden kendes hovedsageligt to Typer Portrætter. Den ene, den hyppigst forekommende, viser Kongen i Rustning med det rødgule Skærf over Skulderen. Herhen hører det store Knieperske Tapet paa Nationalmuseet, Alabasterreliefferne paa Rosenborg og Gripsholm, det malede Portræt paa Gaunø fra 1588 og en stor Række malede Kopier i Danmark og i Udlandet, som dog gør et meget stift og udygtigt Indtryk. Et af disse Malerier hang vel paa Frederiksborg; men da et ganske lignende Billede paa Gripsholm bærer Signaturen: Rem(mert) P(eters) 1641, og da vi af Rentemesterregnskaberne fra Christian IVs Tid ved, at denne Konge ofte lod sig male Kopier af sine Forældre, taber disse Billeder naturligvis en Del i Interesse, da de ikke er udførte af en Kunstner Ansigt til Ansigt med Kongen.

Den anden Type af Kong Frederik den Andens Portrætter viser et Knæbillede, hvor Kongen ses staaende med opragende Pelskrave paa Kappen bagved et Bord. Som Regel bærer han Hosebaandsordenens St. Georgsmedaillon om Halsen. Af denne Type kendes dels et Stik af H. Goltsius efter et Billede af Geert Cornelisz van Harlem, dels et Maleri paa Gripsholm. Men da det hører til en Suite danske Konger, hvis yngste Billede forestiller Kong Christian den Fjerde c. 1610, er det ikke heller et samtidigt Billede, og den Kopi derefter, som Frederiksborg Museet lod udføre til Ophængning, var derfor heller ikke noget historisk set fuldtud tilfredsstillende Billede af Kongen.

Rentemesterregnskaberne fra Kongens Tid oplyste imidlertid, at Frederik den Anden gentagne Gange i sin Levetid var bleven malet, og et enkelt Billede af ham havde en hel lille Historie.

Frederik den Førstes Sønner havde delt Hertugdømmerne mellem sig; men medens baade Christian den Tredie og Hertug Adolf efterlod sig Sønner, døde den tredie Broder gamle Hertug Hans til Hansborg ugift, og Kong Frederik den Anden, den af-

dødes Brodersøn, og Hertug Adolf, den afdødes yngre Broder, stredes om Arven. Man enedes da om at vælge beslægtede Fyrster som Mæglere, og Hertug Adolf valgte sin Svoger, Landgrev Wilhelm IV af Hessen.

Landgrev Wilhelm var ikke Kong Frederik fremmed. Talrige Breve var vekslede mellem dem i tidligere Tid, men de drejede sig mest om Protestantismens Sag i Tyskland og om Jagtaffærer; thi begge var ivrige Jægere. Landgreven kom nu i en pinlig Forlegenhed; thi som Mægler forsvarede han ivrigt sin Svogers Sag, hvad Kongen var meget forbitret over. Først sender Landgreven da Kongen en Drift Vildsvin til Skanderborg, og dernæst beder han i et nu tabt Brev af 12. April 1581 om at maatte faa Portrætter af Kongen og hans Slægt til Udsmykning af Slottet i Cassel. Kongen var sig sin Værdighed og Styrke som en af Protestantismens Støtter bevidst og svarede ret køligt (14. Maj), at før Mæglermødet i Flensborg kunde han ikke sende Portrætterne. Landgreven takker (15. Juni), men anmoder alligevel om at faa Billederne tilsendt »so forderlich als möglich«; og Kongen indvilligede, saa ikke alene et legemsstort Portræt af ham selv, men ogsaa Billeder af Kongerne Christian III, Frederik I, Hans og Kristiern I afsendtes (20. August); Kristiern IIs Billede var endnu ikke færdigt. Den 4. September takkede Landgreven for Gaven, kuriøst nok i samme Brev, hvori han meddelte sin første Hustrus Død.

Ad arkivalsk Vej var det ogsaa let at fastslaa, hvem der var Billedets Mester, thi 14. August 1581 udbetales der af Sundtolden til Tapetvæveren og Maleren *Hans Knieper* »efter K. M. skriftlige Befaling for fire Conterfaiver at formale, deriblandt Kongens Billede og Kong Christian then føste (!) v. Oldenborg, 200 Daler«.

Museet var derfor klar over, at der til Cassel var sendt et stort Billede af Kongen, udført af vor betydeligste Kunstner paa den Tid, og paa en Vis sanktioneret af Kongen selv. Her var endelig et Billede, som var det nationalhistoriske Museum værdigt, men at finde det frembød Vanskeligheder. Landgrevens Slot i Cassel eksisterer ikke mere, og i Samlingerne og paa de kongelige Slotte deromkring kendte ingen noget Portræt af Kong Frederik den Anden.

Tilslidst kronedes dog Bestræbelserne med Held. I et mørkt Magasin for Samlingen i Cassel henstod Billedet som ubekendt. Det bærer dog Kongens fulde Titel og Navn og desuden Aars-tallet 1581; saa enhver Tvivl, om det virkelig var det eftersøgte

Billede, bortvejredes. Efter meget langvarige og sendrægtige Forhandlinger blev Museet Ejer af Maleriet, og for kort Tid siden blev det hængt op som Midterstykke i Frederik den Andens Værelse paa Slottet.

Det viste sig at være et ganske fortræffeligt og velbevaret Portræt, i Udtryk og Holdning vidt forskelligt fra de senere og tørre Kopier. For Frederiksborg-Museet og for vor hjemlige Kunsthistorie er det en betydelig Vinding, og endelig er Danmark herigennem kommet i Besiddelse af et originalt Portræt af den Konge, under hvem Danmark i Magt og Anseelse naaede en Højde som ingensinde senere.

B. Oehlschlägers Portræt fra Wien.

Næppe et Aar efter, at Museet havde indlemmet Frederik den Andens Portræt i sine Samlinger, fik det atter fra vort sydlige Naboland en værdifuld Forøgelse, nemlig et Originalportræt af Adam Gottlob Oehlschläger.

Da Oehlschläger i sin Alderdom gjorde sin sidste store Udenlandsrejse til Frankrig, Tyskland og Østrig, blev han overalt hyldet ikke blot som Danmarks Digterkonge, men som en af Tysklands største Digtere. Frederiksborg-Museet gemmer blandt sine Oehlschläger-Relikvier en Stambog fra denne Rejse, og naar man deri læser Hyldestdigtene fra hans Ophold i Wien, forstaar man, hvor højt vurderet og feteret han blev i dette Centrum.

Ernst von Feuchtersleben, den fornemme og ædle Didaktiker, slutter en »Toast« paa følgende Maade:

»Wer der Alte bleibt im Neuen,
der allein ist ewig jung«

en træffende og fin Karakteristik af den graahaarede Digter, som netop atter havde vundet nye Laurbær med »Dina«.

Og selv Østrigs Digterhøveding *Franz Grillparzer* skriver i Stambogen og hylder Digterens ildfulde, begejstrede Natur paa følgende Vis:

»Was frag' ich viel um Nord und Süd,
streng abgetheilt nach Gränzen und Revieren,
wenn so wie Du der Norden glüht
des Südens Dichter aber frieren.«

Festlighederne kulminerede med et Festmaaltid, som Kunstnerne i Wien gav for Oehlschläger 12. Juli 1844. Selv beretter han derom i sine Erindringer (Bd. IV, S. 23):

»Et Selskab har indbudt mig (og) vil vise mig Hæder og Ære. — Æren var rigtignok saa stor som mulig. En stor Sal og to Værelser vare fulde af Gæster. Skuespiller Auschütz, som sad lige over for mig, reciterede med høj Røst 5—6 smukke Digte til mig, hvorved hver Gang min Skaal blev drukken med stærk Haandklap. En Laurbærkrands blev rakt mig af Digteren Grillparzer, som sad ved min Side, og min venlige Beundrer — jeg kan sige, sande Ven — Grev Dietrichstein sad paa den anden Side. *Det Billed af mig, som Maleren Ammerling havde gjort, var opstillet i Salen.* Kort — det var al mulig Hæder — Gud velsigne Eder Alle mine Venner! — Farvel Wien! for denne sinde og formodentlig for evig!»

Her er et Billed altsaa omtalt; og Dagen for har Oehlen-schläger i sin Dagbog skrevet: »En meget god Maler Ammerling har malet mig; jeg har kun siddet to Gange for ham«. Men vi faar yderligere Oplysninger om dette Billedes Tilblivelse gennem en Artikel i et Wienerblad af Ludwig August Frankl (17. Januar 1887). Først maa det dog bemærkes, at Friedrich Ammerling eller von Ammerling (1803—87) var en af Østrigs mest feterede og ansete Portrætmalere; særlig blev hans Portræt af Thorvaldsen, som nu hænger i Fyrst Lichtensteins Galleri, beundret.

Oehlen-schlägers Beundrer og Ven, Lægen og Digteren L. A. Frankl førte en Dag Oehlen-schläger op i Ammerlings Ate-lier; foran Thorvaldsens Billede stod Oehlen-schläger længe dybt rørt og sagde saa: »Det maa være lykkeligt at blive malet paa den Vis og naa ned til Eftertiden ved en saadan Kunstnerhaand«. Dertil svarede Ammerling: »Hvis De ønsker det, skal jeg gerne ogsaa assurere Dem Udødeligheden, jeg skylder Dem Tak for »Correggio«! Frankl slutter: »Nach zwei Stunden war das wohlgetroffene Porträt vollendet«.

Endnu en Oplysning er det muligt at faa om Billedets Rolle ved Festen den 12. Juli 1844. I Stambogen findes et langt Digt af den nysnævnte L. A. Frankl, det har Overskriften »Zum Enthüllend des Bildes von Ammerling« og slutter, henvendt til vor Digter: »Leb' wohl! Froh wirst Du in der Heimathe landen Es trägt *dein Schiff auch* eines Cäsars Glück. Uns bleibt, wenn fernhin seine Segel schwanden, Erinnerung und Dein edles Bild zurück«.

Det var altsaa ikke alene Grillparzers Laurbærkroning af Oehlen-schläger, som var Festens Brændpunkt; ogsaa Afsløringen af Ammerlings Billede, som et evigt Minde for Vennerne, var Formaalet.

Faa Aar efter Oehlenschlägers Rejse kom Krigen. Interessen i Wien for Portrættet svandt bort, og det friske, kun halvfærdige, men ypperligt karakteriserede Billede stod hengemt paa Ammerlings Atelier. For faa Aar siden meddeltes det Museet, at en Slægtning af Maleren var villig til at sælge Billedet; men først nu lykkedes det Museet at forøge sine Digter-Relikvier med dette Billede, et af de faa synlige Minder om vort Lands Indflydelse paa vor sydlige Nabo, og et af de seneste Tegn paa det gode Samarbejde mellem de beslægtede Folk.

C. Kong Christian den Sjettes Taffelur.

For kortere Tid siden modtog Frederiksborg-Museet ved testamentarisk Gave fra Grosserer Gade et Taffelur fra Christian den Sjettes Tid. Urets Kasse er beklædt med slebne Glasplader med Blomsterornamenter og med indslebne Dobbeltmonogrammer betegnende henholdsvis Kong Christian den Sjette, Dronning Sophie Magdalene, Kronprins Frederik, senere Kong Frederik den Femte, og som Pendant dertil et L., som sikkert maa referere sig til Kongeparrets eneste Datter, Prinsesse Louise, der senere blev Hertuginde af Sachsen-Hildburghausen. Stykket betegner sig saaledes som en Genstand, som har speciel Tilknytning til Kongehuset; og som yderligere Bestyrkelse heraf viser Dørene paa Urets Sider i gennembrudt Messingarbejde Engle, som holder Skjolde, hvori Kongeparrets Monogrammer atter er gentagne. En loyal Undersaat kunde maaske tænkes at have ønsket Kongehusets Navnetræk indslebne paa et Ur; men Dørenes Udarbejdelse med samme Monogrammer synes at udelukke en saadan Mulighed. Urskiven er signeret: Lorentz Henrich Klein. Nu viser Partikulærkassens Regnskaber fra Kong Christian den Sjettes Tid, at der kun een Gang er udbetalt Penge af Hoffet til denne Mester, og det var den 30. Januar 1743. Posten lyder: »An den Urmacher Lorentz Henrich Klein für eine an Ihro Königl. Mayt. alleruntherth. gelieferte Tafel-Uhr, vermöge des Ober-Hof-Mareschals v. Reitzenstein Schreiben, die dafür bedungene und von I. K. M.t allergnädigst zugestandene 220 Rdl.« Af de forskellige Bilag til denne Sag omtaler Kongens Resolution om Udbetalingen af Beløbet Uhret som »an Uns allerhöchstselbsten allerunterthänigst geliefert«. Kleins Kvittering omtaler kun »eine grosse Taffel-Uhr, die viertel und Stunden repetirt«.

Da det er den eneste Udbetaling til L. H. Klein, tør man

vel derfor fastslaa, at Museets Ur er det omskrevne; og man har da et arkivalsk Bevis for, at Uret har været i Kongens Eje.

Lorentz Henrich Klein hørte til den kendte københavnske Urmagerslægt, hvis betydeligste Medlem han dog ikke var. Han var blevet Mester i 1735.

O. Andrup.

AFLEVERINGER TIL ARKIVERNE.

I Løbet af det sidste Halvaar 1915 har *Rigsarkivet* ligesom i Begyndelsen af Aaret modtaget betydelige Afleveringer fra Centraladministrationen (jfr. Side 94). Desuden kan nævnes Holmens Kirkes Patronats Arkiv fra 1784 til 1873 samt Havnekommissionens og den kgl. Havneadministrations Arkiver. Foreløbigt utilgængelig for Publikum er derimod Udenrigsministeriets Aflevering, da den omfatter lutter Sager yngre end 1848, og det samme gælder om den store Samling af afdøde Kong Frederik VIII.s Breve, der har deres Plads i Kongehusets særlige Arkiv og først maa aabnes i 1963.

Større Interesse for Læserne har derfor foreløbigt den Vækst, som *Landsarkiverne* har haft i det forløbne Aar. Opmærksomheden samler sig her om Landsarkivet for Fyn, der ved Stamhuset Dallunds Ophævelse som Gave modtog det betydelige Godsarkiv, der gaar tilbage til 1649 og omfatter ikke mindre end 55 Bind og 128 Pakker. Af samme Art er en Række værdifulde Deposita, nemlig Grevskabet Muckadells Godsarkiv, der i sig rummer Breve tilbage til 1477, Odense adelige Jomfruklosters Arkiv, der begynder 1579, og Ørbæklundes Arkiv. Dette sidste er ganske vist endnu ikke ordnet, men det kan foreløbigt oplyses, at den ældste Del deraf omfatter en Række Pergamentbreve fra Tiden straks efter Grevefejden (saaledes Skøde af 1537 fra Nils Bild til Ravnholt til Henrik Friis paa Gaarden Londe i Ørbæk Sogn og et Mageskiftebrev af samme Aar fra Domprovst i Viborg Kristiern Pedersen til Johan Friis paa Ørbæklunde). Naar undtages nogle Skiftesager, bestaar Arkivet udelukkende af Sager, der knytter sig til Gaard og Gods. Man maa haabe, at den Udvikling, som er i god Gang, maa fortsættes, saa at Herregaardenes Brev- og Dokumentsamlinger fra ældre Tid samles i Landsarkiverne, hvor de kan blive til virkelig Nytte for den historiske Videnskab, eller — i det mindste — at de bliver udlaante hertil til Ordning og Registrering, saa at de lokale Arkivarer kan have Overblik over alt det Kildemateriale, som findes inden for deres Rayon.

Af private Brevsamlinger, som er tilflydte Landsarkivet i Odense, fængsles Opmærksomheden navnlig af Kultusminister Biskop C. T. Engelstof's og Geheimeraadinde Fru Ida Marie Billes. En sjælden og efterlignelsesværdig Erhvervelse har Landsarkivet for Sjælland modtaget i en af Lærer Laur. Pedersen udarbejdet Kopi af det ældste Kort over Helsingør (i 7 Blade). Sammen med de tilhørende Lister over Grundenes og Ejendommenes Matrikels- og Brandforsikringsnumre, der er udarbejdede af Hr. Pedersen, afgiver de et enestaaende fortrinligt Grundlag for Undersøgelser af Byens Topografi.

K. F.

ANMELDELSER.

Joachim Junge: Den nordsjællandske Landalmues Karakter, Skikke, Meninger og Sprog, udg. af Foreningen Danmarks Folke-minder og Frederiksborg Amts Hist. Samf. ved *Hans Ellekilde*. 1915.

De sognebeskrivelser, der især skyldes flittige præster i rationalismens og landboreformernes tid, er vist bedst kendte for deres latterligheder, nemlig gennem Poul Møllers parodi, Lægdsgaarden i Ølsebymagle, og stadskirurg Reisers i sig selv parodiske skildring af den fyrgterlige ildebrand i København. Det er over disse næsten glemt, at denne litteratur også bragte enkelte særdeles værdifulde arbejder, som pastor Niels Blichers om Vium og fremfor alt pastor Joachim Junges om den nordsjællandske landalmue.

Denne sidste var tidligere for så vidt velkendt, som den efter forfatterens død oplevede både 2. og 3. udgave (1. udg. kom ganske privat 1798, og forfatteren har åbenbart ikke ønsket offentliggørelse) og på det tidspunkt var genstand for en usædvanlig beundring på grund af dens »forunderlige Blanding af Vittighed, Lune og Skarpsindighed« og for den »Erudition og Læsning, hvormed Bogen er sællet fuld«, og i 3. udg. (1844) betegnes den som en bog, der »som bekjendt hører til vor Litteraturs classiske Værker«. Siden da har den imidlertid kun været læst af en snævrere kreds, og det er da meget naturligt, at Folkemindeforeningen og Frederiksborg Amts Hist. Samf. har ladet besørge en ny, lidt forkortet¹⁾, udgave af bogen.

¹⁾ Forkortelsen er foretaget med skønsomhed, men det forsvarlige i en sådan udgivelsesmåde er omtvistelig. Givet turde det være, at det er utilladeligt at bortskære Junges nordsjællandske ordbog, der afsluttede de tidligere udgaver.